



Kancelář prezidenta republiky

V Praze 7. října 2015

Vyřizuje: xxxxxxxxxxxx, tel.: xxxxxxxxxxxx

Odbor památkové péče Kanceláře prezidenta republiky jako příslušný orgán ve smyslu ustanovení § 14, odst. 1 a 3, § 43, odst. 1 písm. a) a § 43a zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, ve smyslu ustanovení § 3 zákona č. 114/1993 Sb. o Kanceláři prezidenta republiky a ve smyslu ustanovení § 2 vládního nařízení č. 55/1954 Sb. o chráněném areálu Pražského hradu

vydává

závazné památkové stanovisko

k dokumentaci pro provedení stavby: „Provozní objekt v Královské zahradě, oprava části čp. 49 a čp. 50, Pražský hrad“.

Předložená projektová dokumentace pro provedení stavby byla zpracována projekční kanceláří Studio acht, spol. s r.o. (hlavní projektant xxxxxxxxxxx, xxxxxxxxxxx a xxxxxxxxxxx) v září 2015. Předmětem dokumentace je památková obnova části objektu čp. 49 a čp. 50 na Stájovém dvoře při ulici k Prašnému mostu v areálu Pražského hradu. Investor (Správa Pražského hradu) rozhodl upravit prostory v 1. a 2. nadzemním podlaží objektu pro strážnici posádky Hradní stráže, což předpokládá kompletní rekonstrukci interiéru, včetně potřebného zázemí, instalací a sítí a obnovy vnějšího pláště.

Stavební historie a architektonické uspořádání srostlice dotčených objektů jsou složité. Přestože je dům v 2. nadzemním podlaží zcela samostatný, jeho jižní část náleží k Domu zednického políra čp. 49, severní zase k Domu zahradníka čp. 50. Od roku 1918 sloužil objekt jako zázemí stájí a garáží, posléze jako provozní objekt rozličného využití. Interiéry prošly poslední významnější stavební údržbou v 80. letech 20. století, ovšem bez výměny rozvodů. Po roce 2000 již nebyl dotčený objekt využíván vůbec nebo jen občasné, čemuž odpovídá zejména vizuální stav interiéru. Naopak plášť objektu až na soklové partie nevykazuje významnější poruchy. V 90. letech 20. století byla kompletně vyměněna prejzová krytina, která je v dobrém stavu a funkční. Přes některé závady jde o historicky cenný objekt, který je z větší části renesanční s menšími barokními a klasicistními zásahy. Severní partie byla považována za dostavbu (z období kolem roku 1920) k renesančnímu průčelí, ale na základě předběžných sond je třeba předpokládat, že i tato část je starší (patrně z poloviny 19. století). V 1. nadzemním podlaží jsou zachovány renesanční klenby s lunetami a hřebínky. Ve 2. podlaží převažují mladší konstrukce plochostropé, omítané na rákos. V interiéru je zachována na severní straně sgrafitová výzdoba původní fasády; ta je částečně odhalena i v méně přístupném půdním prostoru (včetně renesanční římsy).

Příprava projektu byla průběžně konzultována se zástupci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky a doplňována nejnutnějšími průzkumy a sondami. Z nich je zřejmé, že převážně renesanční objekt je zachován relativně intaktně, z části dokonce včetně historických povrchů interiéru.

Podmínky zahájení prací

Z hlediska památkového i provozního je žádoucí odstranit dožilé novodobé vybavovací předměty, keramické obklady, PVC. Následovat bude opatrné oškrábání (za mokra) a pečlivé odmytí novodobých výmaleb. Tento postup umožní zmapování stávajících tras rozvodů. Ty je možno, po odstranění novodobých výmaleb, s největší opatrností postupně vybourávat v jejich trasách (od koncových prvků, krabic a vypínačů). Při vybourávání bude postupováno tak, aby bylo vyloučeno rozšíření porušených partií a zásah do historického zdiva a historických omítek. Práce budou prováděny pod dohledem restaurátora odpovědného za štukové povrchy, jehož hlavním úkolem bude zajistit správný a opatrný postup v památkově chráněném objektu, a za konzultací se zástupci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Po otevření stávajících tras budou na místě definitivně upřesněny zhotovitelem a projektantem všechny součásti projektu dotýkající se nově navržených instalací - nových rozvodů, zařizovacích předmětů spojených se stavbou apod. Nové instalace využijí přednostně stávající existující trasy, nové trasy budou v zásypu rozebíraných podlah a komínech. Případné rozšíření bude posuzováno jednotlivě případ od případu. Variantně lze použít přístavbu tenké příčky či zesílení stěny, do které je možno rozvody instalovat a zařizovací předměty kotvit. Zvláštní ohledy bude vyžadovat jižní stěna v interiéru severního křídla, původně opatřená sgrafitovou rustikou (z části v prostoru prezentovanou), stejně jako klenby v přízemí, které podle kvality hřebínků jsou zřejmě opatřeny ještě původní omítkou. Tyto příklady ukazují, jak důležité budou všechny průzkumy před samotným zásahem, a právě proto je nutná přímá účast restaurátora i v případě odstraňování výmalby.

Je zřejmé, že někde se bez zásahu do cenné historické konstrukce nebude možné obejít. Jde především o dva prostupy nejspíše renesanční klenbou chodby ve střední části objektu, v současnosti využitou pro technologické sítě. Tyto prostupy bude nezbytné provést - přesným jádrovým vrtem - pro přívod topení do horní chodby (zachovalé v úpravě z 20. let minulého století v rozsahu dlažeb). Během stavby bude znovu ověřena možnost variantní trasy, a to i ve všech dalších případech, kdy by bylo třeba zasahovat do historické konstrukce.

Stavební památková obnova objektu se výrazně prolíná s restaurátorskými zásahy. Zejména do restaurátorských prací je třeba řadit restaurování sgrafitové výzdoby (v interiéru i v prostoru půdy), kamenné prvky, dřevěný obklad s iluzivním fládrováním, barokní či klasicistní okna a dveře včetně kování. Ve spolupráci s restaurátory bude probíhat i obnova novodobých sgrafitů na západní i jižní fasádě a případná prezentace historických povrchů v interiéru. Spolupráci s restaurátorem je třeba doporučit i při obnově teracových ploch, barevných betonových dlaždic a obou vstupních dveří z období první republiky.

Ke všem restaurátorským zásahům budou vypracovány restaurátorské záměry a technologické záměry k předmětům, které jsou architektonicky či historicky hodnotné, ale nepatří přímo do kategorie restaurátorských prací. Záměry budou s předstihem předloženy ke schválení Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Zásah na původní sgrafitové výzdobě bude provádět restaurátor, který je držitelem restaurátorské licence Ministerstva kultury ČR pro restaurování sgrafitové výzdoby. Ten by měl zastřešovat i obnovu sgrafitových fasád z 1. pol. 20. století provedených jako kopie původních. Pro ostatní historické omítky či dozor postačí licenci pro restaurování historických

omítek Ministerstva kultury ČR. V případě historických dveří a oken je požadována licence Ministerstva kultury ČR pro restaurování truhlářských prací a licence pro kovářské práce v případě kování.

Před zahájením prací zhotovitel kromě restaurátorských záměrů zpracuje stručný technologický návrh, který bude obsahovat navržené materiály a postup prací. Ten bude schválen investorem, projektantem a zástupci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Interiéry

S přihlédnutím k budoucímu využití objektu (ubytovací zařízení pro vojáky Hradní stráže) nepředpokládáme plošné odkrývání povrchů interiérů, resp. odhalení a prezentaci historických povrchů, a to s ohledem na riziko opotřebení a dále s ohledem na nutnost snadné údržby. Přesto je třeba počítat s tím, že v určitém rozsahu po odstranění mnoha vrstev výmalby bude třeba opravit omítky či provést injektáže a ukotvení historických omítek. V přízemí s renesanční klenbou s hřebínky se však možná naskytne příležitost k prezentaci pravděpodobně kvalitních povrchů ve výškové úrovni, která již nebude podléhat opotřebení.

Projekt rekonstrukce víceméně zachovává využití prostor z 20. století, což omezí zásahy do objektu během jeho úprav. Historické povrchy, pokud budou odhaleny během stavebních prací, bude třeba separovat (např. vápennou omítkou) předtím, než na ně budou instalovány izolace, stěrky, zařizovací předměty apod. Totéž bude provedeno v případě obnovovaných teracových podlah.

Exteriéry

Exteriéry žádnou zásadnější změnou neprojdou. Nejvýraznější bude odstranění soklů z umělého kamene, které budou nahrazeny doplněným sgrafitem standardního technologického provedení podle sgrafita stávajícího. Sgrafitové fasády (kopie z 20. stol.) potom předpokládáme sjednotit vápenným lazurami i z důvodu poněkud neuměle působících sgrafitových ploch stávajících. Nevylučujeme i částečnou tvarovou úpravu stávajících povrchů. Zásah bude podrobně rozpracován v záměru. V oknech do zahrady na severní straně (mezi okenními křídly) přibydou jednoduché mříže. Mříž bude zvýšena i na pavláčce prvního patra ve vnitřním dvoře; původní jednoduché mřížové zábradlí zůstane na místě. volná plocha, dle bezpečnostních požadavků Hradní stráže, bude uzavřena replikou.

Odvodnění a terénní práce

V projektové dokumentaci je navrženo odvodnění západní stěny objektu drenáží pod stávající plochou chodníku. **Realizace odvodnění je však podmíněna realizací stejné úpravy i podél Domu zednického políra.** Hlavním důvodem je napojení na kanalizační síť. Přikláníme se k realizaci obou větví, protože přízemní a sklepní prostory obou domů značně trpí zemní vlhkostí. K tomu přispívají i dřívější snahy o izolace z vnitřních stran prostor (což

ovlivňuje i stav nedávno opravené fasády Domu zednického políra). Zemní práce se dotknou i Stájového dvora, kde má být proveden výkop pro instalaci. **Zemní práce je třeba v předstihu projednat se zástupci Archeologického ústavu AVČR oddělení záchranných**

výzkumů, pracoviště Pražský hrad a zabezpečit archeologický dozor. Toto platí v areálu Pražského hradu při veškerých zásazích do terénu i v případě interiérů.

Základní technologické podmínky provádění stavby

Veškeré materiály pro zdění a omítky budou na vápenné bázi. Budou používány materiály odpovídající zrnitosti plniva a kvality. Preferovány jsou materiály míchané na stavbě z kvalitního pojiva (např. Vápenka Mokrá) - nejlépe předem našlehanou kaši z vápenného hydrátu (hydroxid vápenatý $\text{Ca}(\text{OH})_2$). Ideální je uleželý kašový vápno dobré kvality a stáří (např. prodej Velké Bílovice). Použití hydraulických příměsí je povoleno, ale příměs musí tvořit 1 až max. 10% pojiva (příklady příměsí: pucolánové a technopucolánové složky, trasy, kvalitní bílý cement). Šedý portlandský cement je zcela vyloučen. V případě potřeby (specifického požadavku) lze použít i románský cement (jako samostatné pojivo). Používat lze samozřejmě i přírodní hydraulické vápno (NHL). Všechny složky v případě pochyb budou konzultovány s vybraným technologem a případně i s chemikem, kteří vyloučí možné pochybení a pomohou s optimalizací směsi. Při opravě štuků (i jádra) je třeba dbát na správný technologický postup. Bude-li třeba doplnit jádrovou omítku, je třeba použít hrubší písek (zrnitost bude odpovídat tloušťce vrstvy - modelově tloušťce omítky 10 mm odpovídá zrnitost písku aspoň 4 mm). Variantně lze použít i ověřené vápermé materiály (např. jádro Bayosan HR 811 se zrnitostí 4mm, menší opravy Bayosan RK 39 se zrnitostí 2,2 mm, pro trhliny Baunit Bayosan MC 55 W plněný polypropylenovými pásky, nebo jiné materiály kvalitou obdobné Tubag, Quickmix, Hasit, Baunit ad.). Svrchní štuk bude jemný (např. Hasit 162 i pro interiér). Pro injektáže případně odloučených ploch bude použit vhodný materiál na vápenné bázi s odpovídajícím plnivem (mramorová moučka, opukový prach, čistý křemičitý prach a případně siloxan pro zvýšení zatékavosti). Lze ovšem použít i osvědčené výrobky (např. VAPO injekt). Organokřemičité přípravky je možno použít též, ale je třeba volit varianty vhodnější pro zpevňování omítkových ploch (např. Porosil ZTS apod.).

Pro výmalby běžných užitných prostor bude používáno vápenných nátěrů. Pro prostory jídelny, ložnic atd. lze použít např. i nátěr obvykle v areálu Pražského hradu používaný pro kancelářské prostory (Primalex Standard a Plus namíchaný v poměru I: 1).

Finální úprava fasád (vyjma sgrafitových) bude provedena klasickým vápenným lazurním nátěrem bez obsahu titanové běloby. Vyzrálý štuk bude opatřen bílým vápenným podnátěrem. Barva se do povrchu vtírá, aby mechanický účinek vlasu nástroje vtíral materiál do pórů podkladu. Optimálním nástrojem je malířská štětka ve stavu, kdy je obvykle již vyřazována, tedy se silně obroušeným vlasem (4 - 6 cm, vhodná malířská štětka je např. Spokar C4). Podklad je ideální nanášet jednosměrnými tahy vertikálně (případně horizontálně). Pro svrchní nátěr se naopak osvědčil krouživý pohyb štětkou, kdy stopa nástroje po zaschnutí může připomínat práci s plstěným hladítkem. Nesmí docházet k překrytí nátěru tzv. zpětnými tahy. Zejména bude dbáno na rukopis, který je u lazurního vápenného nátěru zvláště důležitý. Barevnost bude upřesněna po průzkumu a zkouškách provedených na vzorcích.

Okna a dveře, které nebudou zahrnuty v restaurátorských pracích, budou zbaveny nátěrů. Nedoporučujeme použití kyselinových či zásaditých odstraňovačů. Obecně doporučujeme odstraňovače nátěrů na bázi rozpouštědel (např. Chemsearch Chemstrip, Colorlak P 05 či 07, Barvy Laky P 85 I 2 a jiné na bázi dichlormethanu apod.). Opalování nátěrů plamenem či horkovzdušnou pistolí nevylučujeme, ale bylo by možné jen se zvýšenou opatrností. Vzhledem k nízké teplotě vzplanutí dřeva (mezi 330-470° C) je třeba zvláště u profilovaných partií postupovat tak, aby bylo vyloučeno spálení jemných hran profilů lišt výplní a klapáček - a to i při následném přebroušení. Většina kování oken je zcela novodobá, ale ne bez výjimek. Pro povrchové úpravy všech dveří a oken jsou navrženy fermežové barvy (tedy např. Barvy Laky Teluria bílá fermežová barva 02025, Ottosson Linoljefärg apod.). Barevnost dveří ze Stájového dvora bude určena na základě průzkumu a provedena fermežovou barvou. Replika historických dveří na západní straně bude po truhlářské repasi ošetřena oleji, např. oleje Borma Decking Oil (Danish Oil), Bona Deck Oil, oleje Osmo, případně i jiné s dobrou referencí. Při provádění je třeba dbát na dodržení technologického postupu, zvláště s ohledem na dobu dostatečného vyzrání barvy. Pro zámečnické či kovářské výrobky lze jako základní nátěr pro novou povrchovou úpravu použít suřík rozmíchaný ve fermeži, avšak nejméně ve dvou vrstvách. Svrchní nátěr se provede grafitem rozmíchaným dle standardní technologie ve fermeži (bez sušidel). Každý typ nátěru bude minimálně ve dvou vrstvách. Je třeba dbát na dodržování technologických pauz; nepovažujeme za vhodné, aby byla prováděna mezivrstva (např. syntetický nátěr s příměsí grafitu). Na závěr doporučujeme povrch prvků převoskovat (včelí vosk rozpuštěný v benzínu či Revax 30, KRNB aj.) a poté přešetřit středně tvrdým kartáčem (obdobný jako obuvnický).

Ostatní zásahy budou upřesňovány při zahájení prací či v jejich průběhu. Pro případné opravy v krovu bude možno použít trámů z deponie Pražského hradu pouze v případě, že půjde o pohledové prvky. Při obnově teracových podlah se bude vycházet z barevností a členění zachovaných fragmentů v přízemí objektu. Vyrobit a doplnit bude třeba nemalé množství replik barevných betonových dlaždic.

Koncepce projektu obnovy sice počítá s vyšším stupněm zatížení převážně renesančního domu, pokud bude využíván jako vojenské ubytovací zařízení, ale i přesto bude důležitá ohleduplnost budoucího uživatele a způsob údržby, která musí být pravidelná a systematická (např. pravidelné ošetřování podlah, opravy nátěrů dveří atd.).

K předložené projektové dokumentaci pro provedení stavby zpracované projekční kanceláří Studio acht, spol. s r.o. není z hlediska památkové péče připomínek. Některé navržené úpravy jsou zatím ve stádiu předpokladu, bude tedy třeba upřesnit je v rámci realizace. Předpokladem úspěšné realizace obnovy podle předložené projektové dokumentace budou zkušenosti s obnovou památkových objektů a dostatek odborně kvalifikovaných zaměstnanců vybraného zhotovitele. Práce budou probíhat pod stálým dozorem zástupců Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Veškeré technologické postupy i materiály podléhají jejich schválení.